

TijdSchrift

164

Historische Vereniging Vlaardingen | juni 2022

Keukens • Badkamers • Toiletten

tegelwerken

Dick Blenk

George Stephensonweg 21 f

3133 KJ Vlaardingen

010-4359093 / 06-20597239

Fisc-ad

Fiscale en administratieve dienstverlening

J.A. Janson

fiscaal adviseur

Plein 1940 nr 47
3135 PR Vlaardingen
tel: 010 435 92 67

fax: 08 4220 69 33

e-mail: info@fisc-ad.nl

www.fiscaaladviseurs.nl

Managementadvies
en -begeleiding

GIRASOLE

www.girasole.info

Vlaardingen
anders bekeken

**Stadswandelingen,
rondleidingen en meer,
ook voor besloten groepen**

www.serviceteam-vlaardingen.nl
facebook.com/serviceteamvld

Westhavendomein

Vastgoed & VvE Beheer

Volledige ontzorging voor vastgoedeigenaars en VvE's

Westhavenplaats 40a • 3131 BT Vlaardingen • Tel.: 010-2477477 • E-mail: info@westhavendomein.nl

www.westhavendomein.nl

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:

Schadeverzekeringen

Watersportverzekeringen

Levensverzekeringen, Pensioenen

Financiële planning

Schadebegeleiding

Financiering, scheepshypotheken

Vermogensbeheer

Voor alle molenproducten en broodmixen gaat u naar Aeolus!

Kijk op www.aeolus.nl voor het
hele assortiment

Kortedijk 16
3134 HB
Vlaardingen
T : 010 434 61 31
E : info@aeolus.nl
I : www.aeolus.nl

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:

- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 22,50 per jaar. Het bankrekeningnummer van de vereniging is NL44 INGB 0000 750 978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Lidmaatschap

Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Lid worden kan het gehele jaar door. Korting op de contributie bij lid worden in de loop van het jaar is niet mogelijk. Wel worden dat jaar reeds uitgegeven publicaties dan nagezonden.

Opzegging

Opzegging van het lidmaatschap dient schriftelijk bij de ledenadministratie te geschieden of via een email naar info@hvv-vlaardingen.nl. Een opzegging kan direct ingaan of aan het eind van het jaar. Restitutie van contributie wordt niet verleend. Leden die hun contributie niet voor of op 31 december hebben voldaan worden automatisch uit het ledenbestand verwijderd.

Bestuur

De heer Ted Hartman, voorzitter
De heer Han van Elk, vice-voorzitter
De heer Jack van Soest, secretaris
De heer Kees Borsboom, penningmeester
Mevrouw Tineke van der Hoek, lid
De heer Michel Carree, lid
Mevrouw Nina Meulendijk, lid
Mevrouw Tamaam Ayyash, lid

Redactie Tijd-Schrift

Michel Carree, eindredacteur
Eric van Rongen
Klaas Bloem
Gera van der Weijden
Frank Wittkamp
Tamaam Ayyash

Opmaak, vormgeving en drukwerk

Stout Grafische Dienstverlening, Robert Kroon

Verkoop losse publicaties

Uitsluitend via e-mail:
info@hvv-vlaardingen.nl

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag per e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen

Niets van deze uitgave mag worden vernenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl - www.begraafplaatssemaus.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Inhoud

Redactioneel

5

Waar is de "Poffertjesbrug" gebleven?

Kees Verhulst

6

Het Hoenderpark 'De Nijverheid' van Ary Hoogendijk

Frans W. Assenberg

10

Boekbespreking

Frans W. Assenberg

19

De Grote Vlaardingse Historische Dag 2022

Arie Ouwendijk

20

Omslag: Aquareel van Dirk Haddeman van de Koningin Wilhelminabrug van noord naar zuid over de doorvaart.

Attentie: alleen te zien in: "Het Prentenboek van het Streekmuseum Jan Anderson" met als auteurs: H.J. Luth en M.P. Zuydgeest.

DELTA HOTEL

Delta Hotel
Maasboulevard 15
3133 AK Vlaardingen
www.deltahotel.nl

**Altijd het water
aan je voeten...!**

PUUR NATUUR
BEHANDELINGEN

**Lieneke
Terleth**

SCHOONHEIDS-
SALON

P.K. Drossaartstraat 55 ~ 3131PA Vlaardingen
Tel: 010 4342125 ~ www.lieneketerleth.nl
Facebook: Schoonheidssalon Lieneke Terleth

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen
Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL

BLOEMSIERKUNST

STOUT
GRAFISCHE DIENSTVERLENING
Tel. 010 - 248 06 03 • www.stout.nu

Méer dan een drukkerij!

**DIJKSHOORN
EUROMOVERS**
EUROPEAN MOVE PARTNERSHIP

AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL
TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: +31 (0)10-2480522

Redactioneel

Eind vorig jaar – op 19 december 2021 – overleed Kees Verhulst op de respectabele leeftijd van 98 jaar. Niet alleen was Verhulst lange tijd lid van onze Historische Vereniging, hij was ook een enthousiast auteur van vele artikelen voor onze Jaarboeken en Tijd-Schriften. Zo schreef hij over de brandweer, waar hij jarenlang waarnemend vrijwillig commandant was, of over de carrosserie- en wagenbouwwerkplaats van zijn vader. In dit Tijd-Schrift verschijnt het laatste artikel van de hand van mijnheer Verhulst dat wij mochten ontvangen. Zoals we dat van hem gewend waren: inclusief afbeeldingen, illustraties en voetnoten. We zijn blij dat we zijn artikel over de Poffertjesbrug mogen plaatsen, maar zullen zijn vlotte pen gaan missen.

tigd, zo ongeveer daar waar nu de Voorstraat is. Hoenderpark De Nyverheid: een mooi verhaal.

Arie Ouwendijk blikt terug op ons lustrum: de 55ste verjaardag van onze vereniging, die we vierden op 26 maart in de Grote Kerk op de Markt. De organisatie van deze dag lag grotendeels in handen van Arie, en meer dan 1.000 bezoekers bewijzen dat dit zeer vaardige handen zijn.

Namens het gehele bestuur van de Historische Vereniging Vlaardingen wens ik u veel leesplezier en een fijne zomer toe.

Verder in dit Tijd-Schrift een mooi doortimmerd verhaal van Frans Assenberg. Het was mij niet bekend dat er in Vlaardingse-Ambacht ooit een hoenderpark was geves-

Michel Carree
Eindredacteur

Programma 2022 – 2023 (voorlopig)

De commissie Ledenactiviteiten is druk doende om de agenda voor de tweede helft van 2022 en de eerste helft van 2023 te vullen met interessante lezingen. Omdat nog niet alle locaties zijn vastgelegd, volstaan we voor nu met een lijst data en onderwerpen. Zet de lezingen die u aanspreken vast in de agenda, de locaties volgen via onze digitale nieuwsbrief en op de site van de HVV.

20 september	Lezing over machinefabriek Madern (inmiddels Madern International BV)
25 oktober	Lezing van Henny van de Linde over ziekenhuizen
22 november	Lezing van Arjen van Duijvenbouden over Stichting Molen Aeolus
24 januari	Lezing van de heer Teunissen over Indisch Belang Vlaardingen
21 februari	Lezing van Jurrien Moree over archeologie in Vlaardingen
25 april	Lezing van Bram Keizerwaard over de Stolpersteine

De doorvaart van de Oude Haven naar de Nieuwe Haven met de Koningin Wilhelminabrug is goed te zien.
Foto: Stadsarchief Vlaardingen, foto van P.D. de Vries uit 1935.

Waar is de “Poffertjesbrug” gebleven?

Keest Verhulst

De Vlaardingse gemeenteraad nam op 27 september 1895 vrijwel unaniem het besluit om over te gaan tot een gefaseerde uitvoering van de zogenoemde nieuwe Havenwerken. Dit besluit was niet lichtvaardig genomen want zo'n tien jaar maken van allerlei plannen waren hieraan voorafgegaan. Uiteindelijk was het de onvermoeide ijver van burgemeester R.A. Verploegh Chassé die alle neuzen in de zelfde richting wist te krijgen! De uitvoering van de plannen was dringend gewenst want de Oude Haven als enige thuishaven van de Vlaardingse vissersvloot raakte

overvol door uitbreiding in de tweede helft van de negentiende eeuw. Ook het gebrek aan werk- en walruimten werd steeds nijpender. Vlaardingen was al enkele eeuwen Haringstad nummer één van ons land. Niet alleen door de haringvangst maar ook door de verwerking en de handel! Hierover is uitgebreid te lezen in een aantal rijk geïllustreerde boeken van de visserijdeskundigen, bij uitstek M.P. Zuydgeest en andere schrijvers. Ook direct en zijdelings betrokken bedrijfstakken komen hierin uitgebreid aan bod.

Een nieuwe locatie

In ieder geval was het gunstig dat voldoende grond beschikbaar was en bovendien nabij de Nieuwe Maas. Alle grond ten oosten van de Oude Haven was oorspronkelijk het bezit van opeenvolgende ambachtsheren. Van de laatste ambachtsheer Jhr. Diederik van Leyden Gael (1775-1846) kocht het gemeentebestuur van Vlaardingen in 1830 zijn gebied voor honderdduizend gulden. Speciale belangstelling voor uitbreiding was er voor het zuid-oostelijk deel van Vlaardingen dat in de zogeheten Nieuwe Polder lag. Een benoemde Havencommissie ging aan de slag om plannen te maken. Bij de uitvoering werd al rekening gehouden met een doorvaart van de Oude haven naar de eerdergenoemde nieuwe Havenwerken.

De Koningin Wilhelminabrug van zuid naar noord over de doorvaart. Foto: Stadsarchief Vlaardingen, foto van P.D. de Vries uit 1935.

Een draaibrug over die doorvaart was noodzakelijk om zuidelijker gelegen bedrijven te bereiken waaronder de terreinen van de "Vlaardingsche Waterleiding Maatschappij" en de eerste "Vlaardingsche watertoren"!

Naamgeving

Op 31 augustus 1898 kwam de Vlaardingse gemeenteraad in een speciale zitting bijeen. Het was de dag waarop de 18-jarige koningin Wilhelmina, tot dan koningin onder regentschap van haar moeder koningin Emma, ingehuldigd zou worden als koningin van Nederland. Na een toespraak van burgemeester Verploegh Chassé kwam het voorstel aan de orde om als een blijvende hulde en herinnering aan deze dag de aanstaande nieuwe haven de naam te geven van Koningin Wilhelminahaven en de nieuwe brug de Koningin Wilhelminabrug. Dit voorstel werd bij acclamatie aangenomen.

Einde werkzaamheden en bezichtiging

Eerst waren in 1904 de oorspronkelijk genoemde "nieuwe Havenwerken" uitgevoerd met ook de doorvaart en daarover de Koningin Wilhelminabrug. In de "Nieuwe Vlaardingsche Courant" van 18 mei 1904 verscheen een berichtje dat "De Directeur der Gemeentewerken gedurende beide pinksterdagen, 22 en 23 mei, de gelegenheid zal geven in de middaguren de nieuwe havenwerken te bezichtigen". In de eerder genoemde krant van 25 mei 1904 stond vermeld dat "Van de gelegenheid om de havenwerken te bezichtigen is op de beide pinksterdagen zeer veel gebruik gemaakt". De Koningin Wilhelminabrug werd al spoedig hierna door de Vlaardingse jeugd de "Poffertjesbrug" genoemd omdat de platte koppen van de klinknagels sterk op poffertjes leken! De doorvaart bleek geen succes te zijn en werd maar weinig gebruikt. Vanaf 1924 lag er de zogenaamde schubbenschuit van de gemeentelijke reinigingsdienst, speciaal bestemd voor het visafval van de visverwerkende bedrijven.

Een nieuw plein

In 1935 werd de doorvaart gedempt en viel het plein onder de benaming Koningin Wilhelminahaven. Een paar

Aquarel van Dirk Haddeman van de Koningin Wilhelminabrug van noord naar zuid over de doorvaart.

Attentie: alleen te zien in: "Het Prentenboek van het Streekmuseum Jan Anderson" met als auteurs: J.J. Luth en M.P. Zuydgeest.

jaar later, namelijk in 1938, kwam het aanmerkelijk grotere plein goed van pas tijdens de feestweek bij de viering van het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. Een onderdeel van de feestweek op 31 augustus was de opvoering van het openluchtspel "De binnenkomst van Den Eersten Jager". Dit stuk, in acht bedrijven, speelde in 1779 in Vlaardingen tegen de achtergrond van een uit decorstukken opgesteld oud-Hollands Marktplein! Bij het openluchtspel waren ca. 350 jonge en oudere personen betrokken, allen gekleed in kleding uit die tijd. Volgens een paginagroot verslag van de feestweek in de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* van 2 september 1938 werd het openluchtspel aan de West- en Oosthavenkade gevolgd door ca. 5000 à 10.000 personen! Voor een volgende bijzondere gebeurtenis op het plein moest gewacht worden tot 1950!

Het Vissersmonument

Op het plein tussen de Oude en Nieuwe Haven staat sinds 1950 het Vissersmonument als een eerbetoon aan op zee omgekomen Vlaardingse vissers. Gezien de bijzondere relatie tussen Historische Vereniging Vlaardingen en het monument een stukje historie. Op 27 november 1933 werd het eerste lustrum gevierd van de Vlaardingse afdeling van de Nederlandse Vereniging E.H.B.O. Een deel van de avond was gewijd aan het Vlaardingse vissersleven. Dit maakte grote indruk op het publiek waarna het idee ontstond om een "herinnering in steen" in de stad op te richten. Al één maand later werd het Comité Vissersmonument opgericht met als voorzitter ds. H.J. Heida. In de jaren daarna wist men al een flink bedrag bijeen te brengen maar in de Tweede Wereldoorlog lag alles stil. Meteen na de oorlog werd het comité heropgericht en ging met elan aan het werk. Door allerhande acties en dankzij bijdragen van reders en de Vereniging van Haringhandelaren had men na enige tijd een flink bedrag in kas. Hierdoor kon aan de Vlaardingse kunstenaar Govert van Brandwijk opdracht worden gegeven een ontwerp te maken voor een op te richten monument. Nadat de gemeente Vlaardingen en de Redersvereniging zich bereid verklaarden om een nog ontbrekend bedrag bij te dragen

Bij het eerste officiële bezoek aan Vlaardingen op 7 augustus 1950 van koningin Juliana en prins Bernhard na Haar troonsbestijging in 1948 legde Zij o.a. ook een krans bij het Vissersmonument met assistentie van een adjudant.
Foto: Stadsarchief Vlaardingen.

kon het monument gemaakt worden. Een in brons uitgevoerd beeld stelt een visser in oliegoed voor met een visnet in handen. Het is geplaatst op een hardstenen sokkel met een reliëf van een treurende vrouw met haar kind en de woorden "Voor hen die bleven".

Voorafgaand aan de onthulling op 17 juli 1950 vond voor tal van genodigden een samenkomst in de Grote Kerk op de Markt plaats waaronder burgemeester mr. J. Heusdens en wethouder H.K. van Minnen. Na de samenkomst begaven de aanwezigen zich naar het te onthullen monument dat gewijd is aan tussen de ca. 1800 en 1945 meer dan honderd 'gebleven' Vlaardingse vissersschepen waarvan er enkele honderden vissers niet meer zijn thuisgekomen. Bij het monument waren inmiddels zo'n duizend belangstellenden bijeengekomen om de plechtigheid van de onthulling bij te wonen. Hier verzocht ds. Heida aan

de vissersweduwe K. Penning-v.d. Velde het monument te onthullen waarna hij als voorzitter van het comité het Vissersmonument overdroeg aan het bestuur van de stad Vlaardingen. Burgemeester Heusdens aanvaardde het monument namens de gemeente Vlaardingen met de verplichting op zich te nemen om het in goede staat te houden en te verzorgen zover en zolang als dit mogelijk is. Na het zingen van twee coupletten van het Wilhelmus werd de plechtigheid besloten.

Bijzonder eerbetoen

Hierop hoefde niet lang gewacht te worden nl. 7 augustus ook in 1950. Op die dag bracht koningin Juliana met prins Bernhard een eerste officieel bezoek aan Vlaardingen na Haar inhuldiging in 1948. Tijdens dit bezoek werd door koningin Juliana ook een krans gelegd bij het Vissersmonument waarna zij ook nog sprak met enkele vissersweduwen. Begin 1951 werd besloten het plein de naam te geven: het Grote Visserijplein. Deze naam herinnert aan de eertijds voor Vlaardingen zo belangrijke Grote Visserij. Tussen 1935 en 1951 viel het plein onder de benaming Koningin Wilhelminahaven.

Het Vissersmonument en de Historische Vereniging Vlaardingen

Op 20 mei 1989 werd het Vissersmonument door een commissie van de HVV geadopteerd. Vervolgens legde burgemeester Fred van Lier en HVV-voorzitter Wout den Breems bij het monument een bloemenkrans precies zoals men in de jaren 1951-1962 op de vooravond van Vlaggetjesdag gewoon was.

Bronnen:

- *"Het gevolg van een kloek besluit. Het ontstaan van de Koningin Wilhelminahaven te Vlaardingen" door Matthijs A. Struijs in Netwerk 6, jaargang 1995.*
- *Gegevens uit het Stadsarchief. In het bijzonder van Harm Jan Luth-Mulders, Erika Verloop en Hjalmar Teunissen.*
- *Aanvullende gegevens en correcties van M.P. Zuydgeest.*
- *Privénaslagwerk en herinneringen van de schrijver.*

Het Hoenderpark 'De Nijverheid' van Ary Hoogendijk

Frans W. Assenberg

Een hoenderpark is een plaats waar men in het groot hoenders kweekt, meestal door middel van kunstmatige broederij. Met name kweekt men rashoenders. Een oude vermelding van een hoenderpark was die in Molenaarsgraaf. Een krant van 19 april 1884 maakt dan reclame voor 'Versche Broedeieren' van 'Rashoenders.' Kennelijk was het voor sommigen toen duidelijk geworden dat het zou lonen een kippenfokkerij te beginnen. Ene Jac Sormani in Groningen begon er in die tijd aan, terwijl er reeds in Bafloo een bekend hoenderpark was.¹ Net als in Soest en in Loenen. Een kippenboer in Frederiksoord verkocht 13 eieren voor f 1,25, per stuk f 9,6 cent.² Mogelijk heeft deze reclame de Vlaardingse reder/ondernemer Ary Hoogendijk Jzn. ertoe geïnspireerd om ook een hoenderpark te beginnen. Zijn beweegredenen zijn mij niet bekend. Hoogendijk moest wel daarvoor het benodigde geld hebben gehad, want hij had zijn oog laten vallen op een aanzienlijk stuk grond in wat toen Vlaardinger-Ambacht heette.³

Scan uit het boekje 'Het Houden en Fokken van Rashoenders in Beperkte Ruimte door het Hoenderpark 'De Nijverheid' Vlaardingen. 1910. Ik leende dat boekje van Jaap Hoogendijk. Waarvoor dank.

Het terrein dat Hoogendijk wilde was het gedeelte waar nu de Voorstraat en omstreken is. 'Ambacht' was een agrarische gemeente die geheel Vlaardingen omgaf. Dit dorp had aan het begin van de 20^e eeuw geen kerk. In wat nu het Stadsarchief is, was na de bouw in 1910 het Raadhuis gevestigd waar het lokale bestuur zetelde. In de voorvel van een boerderij iets verderop zat een steen waarop een Bijbelse voorstelling van de drie Emmausgangers. In de vier hoeken ervan waren de wapens te onderscheiden van de gemeente Vlaardingen, Vlaardinger-Ambacht, Zouteveen en Babberspolder. Vanaf de plek van boerderij (of 'woning') 'Emmaus' liep in gebogen richting een voetpad naar de Schiedamsedijk, nu Westlandseweg.⁴ Dat pad heette vroeger Omring, thans Voorstraat. Dit uitgestrekte weidegebied werd aangekocht door Vlaardinger Ary Hoogendijk Jzn. Hij bouwde er het Hoenderpark 'De Nijverheid' op.

'Door den heer A. Hoogendijk te Vlaardingen is in Vlaard. Ambacht een groot perceel weiland aangekocht om tot

Opname vanaf de Schiedamsedijk. Op deze plek lag het Hoenderpark. Foto Frans W. Assenberg.

hoenderpark te worden ingericht,' meldde een krant in februari 1900.⁵ Het lijkt wel een wonder want een maand later valt in de lokale krant de tekst te lezen: 'Hoenderpark "De Nijverheid" levert Broedeieren van Mechelsche Koekoek, Wit Leghorn en Zwart Bantam voor 15 cents per stuk. Adres Willem Beukelszoonstraat.'⁶ Het moge duidelijk zijn dat het hier om kippenrassen gaat. De prijzen van deze eieren waren niet aan de lage kant kijkend naar de hierboven genoemde. Zij varieerden van 15 tot 75 cent per stuk en golden alleen voor Vlaardingen. Maar, het bleek hier om broedeieren te gaan die van zeer goede kwaliteit moeten zijn geweest. Zij werden verkocht aan belangstellenden voor een bepaald ras of variatie, om zodoende de eigen teelt te verbeteren of aan te vullen. Mogelijk konden kopers terecht in de zuivelwinkel van de melkfabriek Hollandia in de Willem Beukelszoonstraat want een huisnummer ontbreekt. 'Hollandia,' dat toen niet alleen een florerende melkfabriek aan de Vlaardingse Oosthavenkade had, bezat in de Holierhoekse Polder eveneens een Hoenderpark. Gezien de snelheid waarmee Hoogendijk zijn kippenonderneming startte haalde hij mogelijk de broedeieren in Hollandia's hoenderpark. Latere meer over dat park.

De bomen groeien doorgaans niet tot in de hemel. Maar, in augustus van het startjaar 1900 van hoenderpark De Nijverheid staan inmiddels al wel volwassen bomen. Die zullen er bij de koop door Hoogendijk al hebben gestaan, want twee mannen dringen op een avond die maand de boomgaard ervan binnen. Zij hebben de wederrechtelijke intentie appels van bomen weg te nemen en zich uit de voeten te maken. Echter, de veldwachter van Vlaardinger-Ambacht is alert want hij betrapt ene C. de G. en zijn maat L.O. De veldwachter maakt een proces verbaal tegen hen op.⁷ Deze diender woonde, denk ik, in een huis achter het lokale raadhuis, het Hoenderpark lag er vlakbij.

Bezichtigen

'Door het bestuur van de afdeling Rotterdam en Omstreken van de Vereeniging tot bevordering van de Pluimveehouderij in Nederland is voor Zondag a.s. een clubtocht per spoor voor de leden georganiseerd om het prachtige en voor hoenderliefhebbers hoogst interessante hoenderpark „De Nijverheid" te Vlaardingen te bezichtigen, waartoe de eigenaar, de heer A. Hoogendijk Jr. welwillend de afdeling in de gelegenheid stelt.'⁸

| Advertentie uit 1906 in de Asserkrant.

IJzeraardbuizen, Steenen Pijpen etc.,
 van de Fabrieken van den Ingelcort-Fabriekant
 L. & O. RILLAED, Doreester, aanwezig bij de
 Vertegenwoordigers
 Westerdijk & Sluis,
 ASSEN.

Gebr. SCHUIL.
 Door toevallige omstandigheden TE
 HUUR tegen 1 Met of later
een nette Bovenwoning,
 voorzien van Gas- en Waterleiding.
 Te bezorgen, onder No. 388, Baraan deser
 Courant.

Delicatessen van het Hoenderpark „DE NIJVERHEID“
 VLAARDINGEN.
 Neemt eens de proef met de
 zuivere, gesteriliseerde, jonge BRAADHOENDERS.
 in bussen van 1 Kilo à f 2.25 en 2 Kilo à f 2.75, en
BERGWILD, zeer fijn gebrad, in bussen van 1 Kilo à f 1.00.
 Deze Braadhoenders en dit Bergwild kunnen, zonder verdere be-
 reiding, als koudes schotel worden genuttigd. Na planting, gedurende
 eenige minuten, in den oven, ook als warmes schotel.

Verkrijgbaar bij
 Firma Gebr. J. en H. OOSTERVEEN Nz., Assen.

Behangselmagazijn Oude Gronstraat 35.
G. STEL Jr.
 heeft de ontvangst der

In Utrecht werd in december 1900 een grote tentoonstelling gehouden. Het was de 'Zevende Internationale Tentoonstelling van Pluimgedierte,' Dit evenement groeide uit tot een happening waarbij zelfs de koningin, Wilhelmina, zich liet zien om de openingshandeling te verrichten. Ook 'onze' Ary Hoogendijk moet er zijn geweest want hij won met zijn fraaie pluimvee maar liefst 10 prijzen! Dat maakt het mysterie van de snelle groei van De Nijverheid groter, kijkend naar de start ervan datzelfde jaar. De hoenderfokkerij wekte meer en meer de belangstelling in Nederland. Men begon in te zien dat het klimaat geen beletsel meer hoefde te zijn om andere landen voorbij te streven in dit vak. De tentoonstelling in Utrecht was toen de derde in grootte en belangrijkheid. Er waren meer dan 3.000 deelnemers. Een bekende 'fokker' was Graaf van Limburg Stirum die met zijn 'deftige Brahma's' eerste en

tweede prijzen behaalde. Het Vlaardingse hoenderpark De Nijverheid viel eveneens deze eer te beurt. Vele prijzen zouden later nog volgen. De verwachting was dan ook dat dit succes Vlaardingers zou aansporen het volgende jaar er ook aan deel te nemen.⁹

N.B. Het lijkt erop dat Hoogendijks hoenderpark van start ging in 1900. In een door Hoogendijk gepubliceerd boekje staat: 'Opgericht 1895.' Wellicht betreft dat de juridische start. Het is mij niet bekend wat er in die vijf jaren wat betreft De Nijverheid plaatsvond.

Het bestuur van de vereniging Avicultura poseert, terwijl achter hen een tentoonstelling wordt opgebouwd in het Dierentuin-complex (in Den Haag?). V.l.n.r. de heren Van Nievelt, Burgerhout, Bart Wilton, Arie Hoogendijk, Willem van Gorcum, Jan A. Boon, N.J. Visser, dir. D.W. Molhuyzen en Nora D. Visser. Datum 28 april 1917. Bron: www.koninklijke-avicultura.nl.

Petroleum of gas?

Het uitbroeden van eieren had de wetenschappelijke wind mee want dat kon geschieden door middel van een broedmachine. Daarin werd de natuur zo nagebootst dat iemand die dat voor het eerst zag er versteld van zou staan. We spreken over 1904. De warmte die daarvoor nodig was kwam van de eenvoudige verbranding van petroleum. Het was voor dat werk een zeer bruikbare vloeistof, maar de vlam ervan was, als ze maar een klein ziertje te

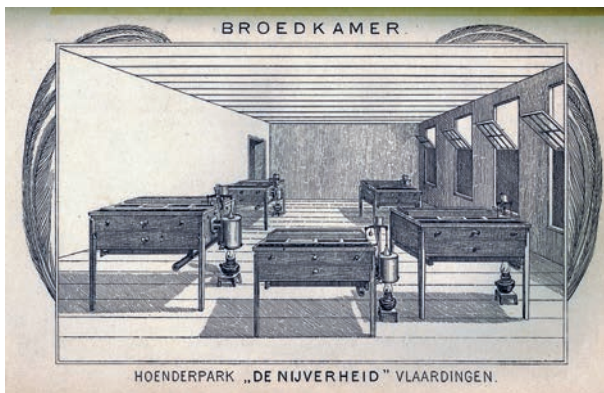
hoog brandde niet meteen dodelijk voor het nog ongebooren kuiken. Echter, er walmde soms in die ruimte een onaangename lucht. Het stonk er dan, zeg maar. Een onbekende schrijver vond dat een klein bedrijf als De Nijverheid het (kennelijk veel duurdere) 'gas wel te missen was.' Waar evenwel heel veel lampen na te lopen waren, deed men er beter aan geen petroleum als warmte-leverancier te gebruiken. De Nijverheid bediende zich wel van gas voor broedwarmte. Na drie weken kropen de kuikentjes uit hun benauwde omhulsel. Als alles goed ging tenminste want het werken met een broedmachine vroeg wel vakmanschap en toewijding. Gezien de gestrengheid van Ary Hoogendijk als eigenaar van het park zal er wel dege-lijk personeel hebben rondgelopen.

| Cover van het bovengenoemde boekje.

Brand

'Maandagmiddag is een der groote kippenrennen staande op het hoenderpark „De Nijverheid” te Vlaardinger-Ambacht gedeeltelijk afgebrand. In een ogenblik stond het lichtgeteerde houtwerk in volle vlam. Dat knetterde en gonsde en greep met zo'n verwoedheid om zich heen dat alles in een paar minuten een vuurzee was. Met de brandspuit uit Emaus werd de brand zooveel mogelijk beperkt en werden de omringende gebouwen beschermd tegen de vlammen. Toen de brand gebluscht was bleken naast broedmachines en kunstmoeders ongeveer 500 kuikens in de vlammen te zijn omgekomen.'¹⁰ De verzekering dekte de schade.

| Afbeelding van een broedkamer van De Nijverheid.

Wereldkroniek

Het Hoenderpark 'De Nijverheid' werd een goedlopende onderneming. Door de bemoeienissen van Hoogendijk op het bestuurlijke terrein van de landelijke hoenderclub bezochten diverse kinderen en volwassenen het terrein. Ook het bekende tijdschrift 'Wereldkroniek' kwam er een kijkje nemen, althans personeel ervan. Met die typische ietwat gezwollen en wijdlopende stijl vertelt een onbekende auteur over zijn bezoek in april 1905.¹¹ Op een mooie aprildag bracht de gast een bezoek aan Hoogendijks creatie. Meteen was de bezoeker lyrisch over het-

geen hij of zij te zien kreeg. Een groot waterreservoir met opschrift in gele letters met rode achtergrond showde de woorden 'Hoenderpark „De Nijverheid.”' Vanaf de dijk zag men een uitgestrekt en weelderig groen weiland dat was beplant met hoogstamvruchtbomen, wilgenhout en net aangeplante populieren. Volgens eigenaar A. Hoogendijk was die dubbele omzoming noodzakelijk om de noordelijke en vooral schadelijke zuidwestelijke winden te keren. Dat had op de flora een positief effect want de appelbomen groeiden voorspoedig zoals de 'Goud Reinetten, de Ripson Pippih, de Yellow Transparant enz. Net als de peren overigens. Zoals de 'Beurree Hardy, de Beurree d' Amanli, de Passe Crassane en zelf de Bonne Louise d' Avranche.'

Magazijn „Oporto” Koningstraat 6, Haarlem

heeft voorradig:

Alle merken **Wijnen** van de firma **A. HOOGENDIJK Jzn., Vlaardingen.**
Importeur van de Echte ROODE en WITTE PORTWIJNEN.
De Broedmachines en Kunstmoeders van het bekende Hoenderpark „De Nijverheid” zijn in bovenstaand Magazijn in werking te zien.

Steeds voorradig het NIJVERHEID's HOENDERBROOD, KUIKENBROOD, HONDENVLEESCH- en VISCH-CAKES, gesteriliseerde BRAADHOENDERS, en alle de fruittuinen van de NIJVERHEID, de zuivere BESSENSAPPEN, BESSENSWIJNEN, GELEL. enz.

Versche EIEREN steeds voorradig (alles wordt aan huis bezorgd).

N.B. Een deskundige van het Hoenderpark „De Nijverheid” kan steeds van uit bovengenoemd Magazijn worden ontboden om van advies te dienen met betrekking tot het houden, voederen en aankopen van Hoenders, Faisanten, Eenden enz.

Telefoon no. 796.

| Advertentie uit 1906.

Waar het natuurlijk omging waren de kippen of hoenders die ondergebracht waren in een ruimte van ongeveer 600 tot 1000 vierkante meter met er omheen een afscheiding. Daarin verbleven enkele hoenen. Dat vonden de gasten nogal een luxe, al die ruimte, maar Hoogendijk reageerde als door een west gestoken: *“Meent gij dan dat het product van dezen arbeid en zorg afhankelijk werd gesteld van het toevallig bezit? Meent gij, dat wij hier niet hebben leeren optellen, aftrekken en vermenigvuldigen en dat nog wel ten behoeve van een bedrijf waarbij elke uitgave, hoe gering ook, moet worden getoetst aan haar productiviteit?”*

Daar konden de buitenstaanders het mee doen. Het ging dus om een economische benadering. Hoe dan ook, de Wyandotte hoenders, de statige lichte Brahma's, de slan-

ke witte Leghorns met hun rode kammen staken in ieder geval 'heerlijk bij het frisse groen af.' Naast al dat moois zwommen in het park ook nog eendjes rond in het water van slootjes en vijvertjes. Uiteraard ontbraken de nachthokken voor de hoenders niet. Er waren ook hokjes met een ren voor broedhennen en modelhokken voor kuifhoenders. Waar het woord 'model' voor staat weet ik niet. Handel waarschijnlijk. Zo was er ook een 'model' van een door het personeel van De Nijverheid gemaakte 'kunstmoeder' met een warmwaterketel. Een kunstmoeder was een inrichting met kunstmatige verwarming die dient om, zonder de natuurlijke warmte van het vrouwelijke hoen, kuikens groot te brengen. De behoefte daaraan werd gevoeld toen machinaal broeden ingang vond.¹² In De Nij-

Detail van van het genoemde boekje. Te zien is de hoofdingang van het Hoenderpark De Nijverheid. Waarschijnlijk lag de ingang aan de Kethelweg. (Het boekje is ook aanwezig in het Vlaardingse Stadsarchief.)

verheid werden in een broedkamer in 8 broedmachines ongeveer 1000 eieren uitgebreed. Volgens Hoogendijk konden er wel 2000 tegelijk worden uitgebreed. Maar, zei hij: "Als wij zoveel winterkuikens en even zoovele raskuikens in het voorjaar fokken, dan hebben wij de handen vol, niet alleen met de verzorging, maar ook met den verkoop." De excursie liep op haar einde. Hoogendijk liet zijn gast(en) nog een grote overdekte loods zien waarin hoendermest werd bewaard. Alles wist de reder op (financiële) waarde te schatten en in zijn onderneming te betrekken.

Leuke kuikentjes

Vanuit Schiedam trok het park ook de aandacht. Veertig schoolkinderen togen in mei 1904 naar het fraaie Vlaarding-Ambacht om door A. Hoogendijk himself te worden ingewijd in de geheimenissen van het opkweken van hoenders en fruit. De jeugd had er wel plezier in om al die leuke kuikentjes te bewonderen. Kennelijk een unicum in deze contreien. Ook de grote fruittuin trok de aandacht, waarvan het prettiger voor de kleintjes zou zijn geweest als de appels dan van de bomen waren gevallen, maar daar was het toch te vroeg voor. Hoogendijk compenseerden dat gemis met mooie versnaperingen, die wel gewaardeerd werden. Enkele dagen eerder was er vlakbij een treinongeluk. Op een middag raakte de locomotief van een rangerende goederentrein even voorbij de eerste wachtpost op de lijn Vlaardingen – Maassluis uit de rails. Andere treinen konden hierdoor niet passeren. De machinist van de uit Maassluis komende trein zag zich gedwongen zijn machine bij het ongeluk te stoppen. De passagiers moesten uitstappen en langs de gederailleerde loc lopend naar een andere trein om hun reis te vervolgen. Dat gold ook voor reizigers in de omgekeerde richting. Het ontspoorde gevaarte kon niet snel worden gelicht. Er was een eenvoudige oplossing: de rails werden meteen omgelegd en dat karwei was rond tien uur in de avond gepeipt. De volgende morgen werd de locomotief weer op de rails gezet.¹³ Klaar, rijden maar. Hoe de Schiedamse jongens en meisjes vanuit het Hoenderpark weer naar de jeneverstad togen, vermeldt deze geschiedenis niet. Mogelijk met de benenwagen.

Omstreeks die tijd was op de Markt in Vlaardingen de later bekende firma H. van Toor Jzn. ontstaan. De slijterij kreeg de naam 'De Wijnogst.' Het was een jong bedrijf waarvan de productie gestaag uitbreidde. De lekkernij, of drank, advocaat werd er lange tijd gemaakt van verse eieren. Hendrik van Toor raapte in het prille begin de eieren in het hoenderpark De Nijverheid.¹⁴ Later betrok Van Toor zijn eieren op de Rotterdamse Eierveiling.

Tekening van een 'Zwart Minorca Haan' volgens het boekje. Leuk kippetje.

Soerabaja

Opvallend in mijn opgedolven kranten is een (digitaal) exemplaar van het 'Soerabaiasch-Handelsblad, staat- en letterkundig dagblad van nederlandsch-indie.'¹⁵ Een artikelje of advertentie daarin opent met: 'Prachthoenders uit Holland.' De redacteur van het blad *Indische Pluimgraaf*⁶, een tijdschrift voor pluimveeteelt, maakte met enige ophef bekend dat er zojuist een zending uit Nederland was aangekomen waarin hoenders. 'Mooi, als er, volgens zijn beweren – en hij kan het weten – in Indië nog niet zijn.' Het blijkt te gaan om Hollandsche witkuiven, zwarte Minorca's en witte Wyandottes. Kippetjes dus! Een en ander was verzonden door het Vlaardinger-Ambachtse hoenderpark De Nijverheid. De ontvanger in de Oriënt was een planter met de naam Tjempaka Moelia en die woonde in de Preanger Regentschappen. De prijs stond er ook al bij: 'Broedeieren der mooie dieren kosten voorlopig f 1,50 f 2,00 het stuk.'

De Vereniging tot bevordering der Pluimveehouderij in Nederland (V.P.N.) was in 1915 een landelijk bekende organisatie. Vlaardingen was er ook lid van, mogelijk vanwege Hoogendijk en zijn succesvolle Hoenderpark en vierde in november 1915 haar 10-jarig bestaan met een tentoonstelling. De bezoekers konden hoenders, duiven, eenden, ganzen en konijnen bewonderen. Al wat er op teelt en voeding maar betrekking had. De expositie werd gehouden in lokaal Excelsior aan de Oosthavenkade en werd geopend door wethouder Versteve.¹⁷ Men had liever de burgemeester, Pier Pruis, die handeling zien verrichten maar die was er niet. Na de openingspeech volgde een rondgang voor Versteve langs de uitgestalde hokken en kooien waarin de dieren waren te zien. Toen bleek dat veel Vlaardingers het houden van deze dieren als liefhebberij bedreven en welke mooie resultaten men daarmee kon behalen. Het was dus niet alleen de heer A. Hoogendijk! De verzamelde liefhebbers waren goed thuis in het kiezen van rassen en het voeren en verzorgen van de dieren. De bezoekers vonden dat er in alle afdelingen 'prachtexemplaren' waren. Het was Hoenderpark De Nijverheid die een mooie afdeling ter opluistering had verzorgd waar een prachttroom Hollandsche witkuiven te zien was. Men zag ook een fraaie collectie bewerkte konijnenvellen die het bewijs leverden van huisvlijt.

Braadhoen, een Brusselse kapoen en een hongerig kindje. Het hoen is net uit het blik, zo lijkt het, nou ja, zijn stoffelijk overschot....

Kroonprins uit Yogyakarta

'Gisteren (dinsdag 20 januari 1920) heeft de kroonprins van Djocjarta aan deze gemeente een bezoek gebracht. Hij heeft daar bezichtigd het Gebouw voor Handel en Industrie, waar de Vereeniging ter bevordering van Visscherijen een afslag van haring had georganiseerd. Vervolgens bracht hij een bezoek aan het hoenderpark De Nijverheid van den heer A. Hoogendijk Jzn., gastheer van den Prins en aan den inrichting van de Doggermaatschappij waar de heer I.J. Hoogendijk zoon van 's Prinsen gastheer, het haringvissersbedrijf in miniatuur vertoonde. Ook de stoomschepen, de kuiperij, de magazijnen en de vischpakkereien van de maatschappij werden bezichtigd.'¹⁸

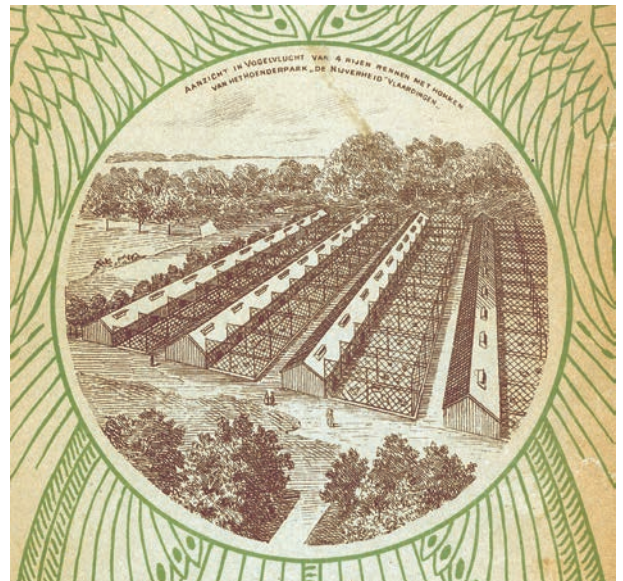
Verkoop

Maart 1925. Een belangrijke advertentie in de krant: 'Een zeer gunstig in de onmiddellijke nabijheid van Vlaardingen gelegen terrein'¹⁹ Helaas is mij niet bekend waarom Ary Hoogendijk toen zijn Hoenderpark van de hand deed. Mogelijk omdat hij toen ziek was. De gemeente Vlaardinger-Ambacht had het terrein nodig voor het bouwen van woningen. Op 1 april 1925 deelde de Vlaardingse notaris Van der Feltz in de krant mee dat hij bij afslag genoemd terrein zou gaan verkopen. Plaats van handeling was het bekende logement 'De Hollandsche Tuin' op de hoek van de Brede Havenstraat en de Hoogstraat. Het terrein was groot 4500 m² en bestond uit een woonhuis, 62 modern ingerichte hokken voor het fokken van hoenders, broeden voederlokalen en een timmerloods. Er was ook een stenen loods met verwarmingsinrichting voor hoenders. Verder stonden er overal vruchtbomen. De mogelijkheid bestond om alles te bekijken waarvoor belangstellenden wel een afspraak moesten maken. 'Inmiddels uit de hand te koop,' volgens de advertentie. Kennelijk ging de verkoop niet voorspoedig, want in de loop van juni 1928 kwam er een voorlopige aankondiging dat het terrein zal worden verkocht. Het gaat dan om de Fruittuin, het Hoenderpark en een Voetbalterrein. Dat laatste is (of was) in gebruik bij de voetbalvereniging Vlaardingen. Uiteindelijk

werden de percelen begin juli verkocht (inclusief het voetbalveld, ook eigendom van de familie Hoogendijk). Het was de gemeente Vlaardinger-Ambacht inderdaad die het hoenderpark en het voetbalveld in de wacht sleepte. Men betaalde er f 109.950 voor.²⁰ Die koop was een belangrijke aanwinst voor Ambacht dat nu het beheer had over een terrein vanaf de Omring (Voorstraat), de Kethelweg, de Daliastraat en de Schiedamsedijk. Toen deze verkoop in de gemeenteraad van Vlaardinger-Ambacht aan de orde kwam, waren van de zeven raadsleden er drie op tegen. Tevens ging de raadsmeerderheid akkoord met een voorstel van Burgemeester en Wethouders om een grondbedrijf in het leven te roepen.²¹ Uiteraard ging de gemeente Vlaardinger-Ambacht met krachtige ijver aan de slag om op het aangekochte terrein te gaan bouwen. In de tussentijd bood het college het voormalige hoenderpark en fruittuin nog te huur aan inclusief het woonhuis.

De aanschaf van deze grond kon (waarschijnlijk) gemakkelijker plaatsvinden vanwege overlijden van Ary Hoogendijk Jzn. In de nacht van zaterdag op zondag 28 januari 1918 overleed deze bijzondere man na een langdurig lijden in Den Haag waar hij de laatste periode van zijn leven

| Plaatje van de achtercover van het genoemde boekje.

Illustratie van een broedmachine voor het uitbroeden van kippeneieren.

Tekening van een kunstmoeder (nou ja, voor het verzorgen der kippen).

woonde. Hoogendijk werd 67 jaar en dat werd ook toen niet echt oud gevonden. Volgens een in memoriam was hij een 'eigenaardige, krachtige en zeer gecompliceerde persoonlijkheid. Hij bezat het vermogen op tal van zaken zijn stempel te drukken. Hij had een ongeëvenaarde werkkraft en ijzeren gestel, die zelf voor geen enkele inspanning of moeilijkheid terugdeinsde en dit ook verwachtte, zo niet eiste, van anderen. De laatste jaren van zijn leven werden verduisterd door veel lijden. Hij was geen schaduw meer van wat hij was geweest. Een bijzondere Vlaardingse derhalve.

Nog een hoenderpark

Tot slot nog iets over een ander hoenderpark. Het gaat dan om een park dat eigendom was van de Vlaardingse Melkfabriek Hollandia. Ik kwam dat toevallig op het spoor bij mijn werkzaamheden voor bovenstaand artikel. Een advertentie van de landelijk bekende organisatie 'Confédération' in Den Haag maakte reclame voor het kopen van roomboter, zuivere melkboter en roomkaasje. Opvallend was de zin: 'Versche Eieren uit het Hoenderpark Hollandia per stuk 5 cent.' Een jaar later maakte Hollandia zelf reclame voor de verkoop van eieren: 'Versche eieren uit eigen Hoenderpark.' Een advertentie in september 1900 repte van een 'Houtverkoop'.²² Deurwaarder Van Baaren maakte toen aanstalten om op zaterdag de 15^e vanaf 10 uur die ochtend een aantal zaken te gaan verkopen. Het ging om bargroeden,²³ lanen, sparren, wilgenbomen

en een partij wilgenhout afkomstig van het hoenderpark Hollandia: aan de Holyweg. Het is mij niet bekend waar dit park was gelegen. Alhoewel daarna Hollandia nog eieren te koop aanbood, kon ik niet vaststellen of die uit het eigen hoenderpark kwamen. In mei 1905 ging het park per een openbare verkoping van de hand. Te koop was: 'Den gehele opstal van het Hoenderpark gelegen aan den Holyweg te Vlaardingse-Ambacht met al het pluimgedierte, zijnde 40 Toomen Kippen en Inventaris. Het park voor eenige jaren geheel nieuw en solide gebouwd, bevat 24 binnen- en asfalteringsmateriaal voor eventueel buitenhokken. Twee Ominbusbrikken. Te zien 29 april, 1 en 2 mei, van 10 tot 4 uur, en 's morgens voor de Verkoop.' Notaris A. Knottenbelt werd met de uitvoering van de verkoping belast.²⁴ Zes dagen later werd in De Hollandsche Tuin via een openbare verkoping al het pluimgedierte zijnde 40 tomen kippen en inventaris verkocht. Het verdient aanbeveling dit mysterie nader te onderzoeken. Duidelijk is nu wel door de verkoop van het hout dat dit hoenderpark zich op een boerderij bevond.

Noten:

¹ Rotterdams Nieuwsblad, 17 juli 1894. Bron: www.delpher.nl. Net als alle verdere genoemde kranten tenzij anders vermeld.

² Nieuws van de Dag, 27 mei 1889.

³ Dr. J.P. van de Voort, *De Rederijen en Handelmaatschappijen Hoogendijk en De Doggermaatschappij in de jaren 1745 - 1975*. Vlaardingen 1975.

⁴ P. van West, *Vlaardingen en Vlaardingse-Ambacht voorheen*

en thans.' Vlaardingen 1910.

⁵ Rotterdams Nieuwsblad, 19 februari 1900.

⁶ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 24 maart 1900.

⁷ Rotterdams Nieuwsblad, 19 augustus 1900.

⁸ De Tijd. 10 juli 1901.

⁹ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 15 december 1900.

¹⁰ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 24 februari 1915 en andere kranten.

¹¹ Wereldkroniek 'Een uitstapje naar het hoenderpark „De Nijverheid” te Vlaardingen.' 8 april 1905. Onbekende auteur(s). Stadsarchief Gemeente Vlaardingen.

¹² Bron: www.ensie.nl.

¹³ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 18 mei 1904.

¹⁴ J. van Toor, *Van Tappers tot Stokers Korte geschiedenis van H. van Toor Jzn. Distilleerderij B.V. te Vlaardingen 1883 - 13 februari 1983*. Vlaardingen 1983.

¹⁵ Soerabaiasch-Handelsblad, 11 oktober 1906.

¹⁶ Een *pluimgraaf* was een historische functionaris in de Lage Landen, die in een pluimgraafschap namens de landsheer was belast met toezicht op- en handhaving van het feodale pluimgraafsrecht, waaronder het zwanenrecht en duivenrecht. Bron: www.wikipedia.nl.

¹⁷ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 4 juni 1904.

¹⁸ Het Vaderland: staat- en letterkundig nieuwsblad, 21 januari 1920.

¹⁹ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 20 maart 1925.

²⁰ Nieuwe Vlaardingsche Courant, 13 juli 1928.

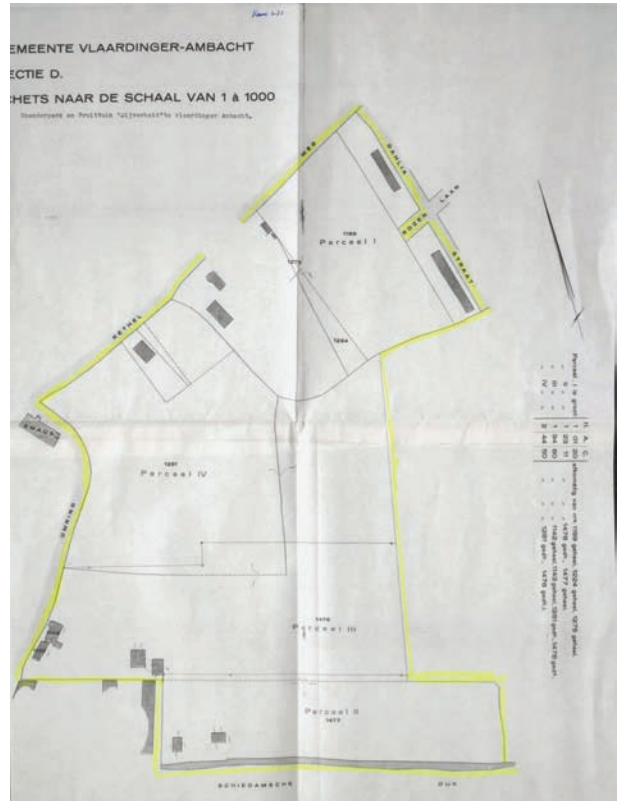
²¹ Nieuwe Rotterdamsche Courant, 14 juli 1928.

²² Nieuwe Vlaardingsche Courant, 15 september 1900.

²³ 'Bargroeden' of bergroeden: Elk van de stijlen waarlangs de kap van een hooiberg op en neer kan worden bewogen. Bron: www.ensie.nl.

²⁴ Het Nieuws van den Dag, 20 april 1905.

| Nog een leuk plaatje uit het genoemde boekje.

| Kopie van de plattegrond van het hoenderpark De Nijverheid. Onderaan de Schiedamsedijk, links de Omring (nu Voorstraat) en de Kethelweg, bovenaan (het noorden) een halve Dahliastraat. Bron: Stadsarchief. Vlaardingen.

| 'Aanzicht van eenige rennen met hokken elk groot 80m²'

Boekbespreking

Frans W. Assenberg

Boekje over de reconstructie van de Vlaardingse Stadskraan

Het is alweer enige tijd geleden dat het boekje over de laatste reconstructie van de Vlaardingse Stadskraan is verschenen. Vanwege de pandemie is het schrijven erover een beetje aan mijn aandacht ontsnapt. Dat is jammer, want het is een leuk werkstuk geworden. De samenstellers hebben zich veel moeite getroost er een kleurrijk geheel van te maken. Het opent met een verhaal over de geschiedenis van de eerste kraan die in 1996 verrees tegenover het museum aan de Westhavenkade. Dit ging niet goed helaas. Want voor het bouwen van een houten kraan is hout nodig, veel en goed hout. Uit Frankrijk kwam een 180-jarige eik die dienst moest gaan doen als belangrijk element. Maar, bij het bewerken ervan bleek dat het ding 100 jaar ervoor was getroffen door blikseminslag: de boom

was onbruikbaar. "Met spoed werd een tweede stam verworven," schrijft Leen van Bree, voorzitter van de Stichting Stadskraan Vlaardingen, "net als de eerste afkomstig uit Frankrijk en 250 jaar oud. Na ruim zeven jaar van hard werken werd in 1998 de totale museumkade officieel in gebruik gesteld met naast de kraan paviljoen De Joon." Enkele jaren later verscheen de zeillogger Balder VL 92 op het toneel, waarmee de museumkade compleet was. Leen: "Maar al snel werd duidelijk dat een agressieve zwam zich in het oude eikenhout had genesteld. De zwam veroorzaakte zwakke plekken in de eiken delen, waardoor de kraan steeds meer een gevaar opleverde voor de omgeving." Het bleek het begin van het einde, want er zat toen niets anders op, geprobeerd werd nog de zwam uit

te schakelen, dat toenmalig museumdirecteur Siem van der Marel te besloot de kraan te demonteren. In 2015 ontstond het plan de kraan te herbouwen. Er werd een nieuw bestuur gevormd en de herbouw ging van start.

Naast deze mooie woorden laat het boekje ook de historie zien van de kranen die in een ver verleden op de Westhavenplaats stonden. In 1625 kwam er de eerste houten

stadskraan te staan die gebruikt werd voor het in- en uithalen van masten of geramponeerde (kapotte) haringnetten uit schepen. De Kraansteeg bij de Westhavenplaats herinnert nog aan al die bouwsels. Door de eeuwen heen verschenen er nieuwe houten en stalen kranen. Immers, eeuwenlang was Vlaardingen een vissersplaats waar dagelijks schepen in- en uitvoeren.

De herbouw van de laatste nieuwe kraan (Laten we hem 'Siem'

noemen: hij stak er enorm veel vrije uren in.) vond voor een deel plaats in een tent achter Museum Vlaardingen. Annemer Molenmakerij Grinwis in Stellendam heeft vóór de aanbesteding de oude kraan volledig gedemonteerd en ingemeten. Van alle onderdelen zijn toen digitale tekeningen gemaakt. Delen van de hoofdconstructie, de staander, kraanbalk en staartbalk, werden in verband met de duurzaamheid in staal uitgevoerd, dat thermisch verzinkt was. Het geheel werd met 5 cm dik billinga hout bekleed. In december 2020 kon de nieuwe kraan worden opgeleverd. Een mooi stuk erfgoed was terug. Dus: een heerlijk luchtig en kleurrijk boekje met veel mooie foto's dat iedere Vlaardinger voor een paar euro's in Museum Vlaardingen kan of moet kopen.

De Grote Vlaardingse Historische Dag 2022

Arie Ouwendijk

Ter gelegenheid van het 55-jarig bestaan van onze Historische Vereniging Vlaardingse (HVV) – ons 11^e lustrum – hield onze vereniging wederom de traditionele Grote Vlaardingse Historische Dag.

Al in het vroege najaar informeerde voorzitter Ted Hartman of ik wellicht genegen was om in de jubileumcommissie mee te doen, en misschien nog wat oude draaiboeken had uit de tijd dat Wout (den Breems, red.) en ik samen – sedert 1992 als vaste kern - deze jubileumdagen

organiseerde. En ná die viering in 1992 in zaal Harmonie (ook het jaar trouwens waarin we als 25-jarige vereniging het project van de monumentenborden en -panelen ten doop hielden, die in de afgelopen jaren inmiddels allemaal vernieuwd zijn), genoten we de laatste vijf jubilea van de ruimte in Westland-Zuid. Een geweldig schoolgebouw naast station West (nu het GeuzenCollege geheeten), waar álles mogelijk was en waar we mooie herinneringen aan hebben.

Publiciteit

Dit keer – gezien nu ook ons eigen ‘clubgebouw’ in De Waag, tegen de Grote Kerk gebouwd is – was er de mogelijkheid om die twee te verbinden: het was eigenlijk een logische plek om het kerkgebouw te gebruiken. Jammer genoeg gooide afgelopen periode de coronapandemie veelvuldig roet in het eten en had de redactie vanwege de verschillende lock-downs het niet aangedurfd om al de datum van 22 januari in TijdSchrift te vermelden. Een geluk bij een ongeluk, want die datum kon het feest niet gehouden worden...

Een tweede datum, 26 maart, werd helaas ook niet vermeld, maar kon gelukkig wél doorgaan, waardoor de organisatie wel op een achterstand stond: in de digitale nieuwsbrief van de vereniging stond slechts een enkel regeltje aan de leden met een e-mailadres. Gelukkig kon in de laatste week ook nog aan de niet-mail-bezitters

Foto's: Frans W. Assenberg

een briefkaart als uitnodiging worden verstuurd, anders was een derde van ons ledenbestand alleen van de free-publicity (en één kleine annonce) in de krant afhankelijk geweest.... Groot Vlaardingen en AD editie Waterweg hebben echter hun best gedaan, evenals Omroep Vlaardingen en de digitale kranten 'De Vlaarding' en 'Vlaardingen24'. Daarnaast is door de 'standhouders' goed gehoor gegeven aan de oproep om aan hun leden- of kennissenbestand nog een mailtje met de kerngegevens over de dag te verzenden.

Vorbereidingen

Buiten de uitnodiging tot deelname van de 'andere' historisch getinte organisaties in Vlaardingen (waarop zo'n 15 organisaties reageerden), heeft organisator een veelheid aan mailtjes verzonden en daarbij het aantal deelnemers kunnen verhogen tot zo'n 36 cultuur-historische organisaties en werkgroepen. Met daarbij vele vragen rondom het inrichten van de stands: is er stroom en wifi in de

stands - hoe groot mag het scherm zijn – zijn er consumptiebonnen en lunchpakketten enzovoort.

Ik kreeg van Ted de vrije hand om de zaken organisatorisch goed voor te bereiden, en hoefde me daarom niet in te houden. Het aantal benodigde tafels werd besteld, de kaartjes met de plattegrond van de kerk en van het letterspel gedrukt, en op het laatste moment ook de consumptie- en lunchbonnen voor de standhouders en organisatie. Zo'n 350 mailtjes verder (waarvan een aantal in ... tigtvoud) was alles van begin tot eind geregeld.

De dag zelf

Zodoende werd het een gezellige drukte, waarbij alleen al een kleine honderd mensen de standjes en activiteiten bemensten. En aan het einde van de vijf uur durende manifestatie stonden in totaal zo'n 1006 bezoekers op de teller (inclusief de burgemeester, enkele wethouders, diverse raadsleden en bestuurders van omliggende Historische Verenigingen) en had een behoorlijk aantal bezoek-

kers de toren beklommen en/of de voorstellingen in de consistoriekamer bezocht. Het officiële moment, rond de klok van één, werd (vanwege de slechte verstaanbaarheid in de kerk) beperkt tot een korte toespraak van de voorzitter en van de Wethouder van Cultuur, Bart de Leede. Daarbij maakte voorzitter ook bekend dat op deze dag de nieuwe HVV-website ten doop werd gehouden.

Om vier uur – het officiële moment van sluiting – werd de bijeenkomst 'opgebroken' en mochten we vele bedankjes voor de plezierige dag in ontvangst nemen. Daarbij konden ook bij onze en verschillende andere verenigingen nog enkele nieuwe leden ingeschreven worden! De uitgeschreven 'letterwedstrijd' met als oplossing 'Gefeliciteerd!' mocht slechts 8 oplossingen opleveren en de winnaar is inmiddels door het bestuur geïnformeerd. En zo kwam er een einde aan dit geslaagde Jubileum-project. Dank aan ieder die tot het slagen van de bijeenkomst heeft bijgedragen. En wellicht tot over 5 jaar !

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl

e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Geschiedenis op televisie: *Het Verhaal van Nederland*

In tien afleveringen de geschiedenis van Nederland op televisie en Vlaardingen zat er ook nog in. Het "Verhaal van Nederland", heel anders dan de vaderlandse geschiedenis die ik kreeg van de meester, waarvan ik me later realiseerde dat hij dat nogal op 19e eeuwse wijze éénstemmig deed. Waar hij Willem van Oranje zo ongeveer heilig verklaarde, Alva min of meer de duivel was, Piet Hein z'n naam klein was en de daden van Jan Pieterszoon echt alleen maar groot waren. Geen misverstand hoor, dat standbeeld laten staan, maar wel modern meerstemmig geschiedenisonderwijs alsjeblijft. Wij streven naar de vergroting van de kennis van de plaatselijke geschiedenis op basis van feiten, rekening houdend met het hedendaagse bewustzijn, waarbij overigens best nostalgische gevoelens mogen worden opgeroepen. Ik was vast niet de enige die bij het vorige Tijdschrift de werf van Oosterlee voor zich zag, de stem van dominee Grootjans hoorde en –alhoewel het er niet stond– slager Jan Spaans met een sigaar achter de toonbank zag staan; toen heel gewoon.

Leden van de Historische Vereniging Vlaardingen ontvangen voor tweeëntwintigenhalve euro jaarlijks vier Tijdschriften zoals dit, en één keer per jaar een Jaarboek. Als corona weer wat meer geschiedenis is geworden volgen lezingen en excursies.

U heeft vast familie, vrienden of kennissen die in Vlaardingen op school zaten en/of ter kerke gingen, geïnteresseerd zijn in de padvinderij, de wielrenner Flip Vethaak, vrouwenemancipatie of Graven van Holland. Gesprekken met familie, vrienden of kennissen lopen nog beter als ze óók lid zijn van de Historische Vereniging. U zou een over een lidmaatschap kunnen praten. Doen! Ze krijgen geen televisie maar dan krijgen ze wel in boeken, tijdschriften, lezingen en excursies: *Het Verhaal van Vlaardingen*.

Website www.hvv-vlaardingen.nl,

e-mailadres info@hvv-vlaardingen.nl.